

Zelei Miklós

Háttal a placcnak

Úgy írom le, mint egy színelőadást. Az is volt. Színelőadás, amelyet a tar-kómmal látok. 1994. január, Sarajevói Filmhét, első nap délután a Hunnia mozi-ban, az Erzsébet körúton. Korábban Zrínyi mozi, a Lenin körúton. Szünet van.

A pultnál ülök, a placcnak háttal. Mögöttem két összetolt asztalka körül a Magyar Parancs című toleráns tabloid főszerkesztője, Dolnai, a tuti embere és a teljes szerkesztőség. Vedran Smailović csellójának hangja elhallatszik-e idáig? Hídi József hangját hallom. A szerkesztőséggel szemben foglal helyet. Nem tudom, hogy mit mond, csak a hangját ismerem meg. A beszélgetésre attól kezdve figyelek, amikor Dolnai hangosabb válasza következik:

- Nem személyesen veled van bajom.
- Hanem?
- Hanem az egészszel. Úgyhogy ne nyomulj nálunk, Hídi Józsi, háborús mene-kült Szabadkáról! Mert te ott vagy a Pesti Híreknél.
- Ott.
- Ugyanis ma egyáltalán nem mindegy, hogy ki hol van. Melyik lapnál.
- A külpolitikai rovatnál Jugoszláviáról írok. Ha olvasod, észreveheted, hogy egy kis sziget az, amit a Pesti Híreknél én csinállok.
- Egy kis sziget.
- Az.
- Egy kis zátony.
- Állás.
- Fekvés. Az öncsalásod egyre nagyobb szigete. Jókat napozol a fövényen és hallgatod a hazugságtenger mormolását. A Kádár-korszakban is mindenki azt állította magáról, hogy ő egy kis sziget. És csinálta a genyaságokat. Na, ez a konti-nuitás. Egy átlagolvasótól nem várhatod el, hogy fölfedezze a te kis nüanszaidat. Én elolvasok napi négy napilapot, én észreveszem. De az átlagolvasó nem veszi észre. Azt látja, hogy ott vagy. Ha valaki szépirodalmat ír, az is jelent valamit, hogy az írását hol helyezi el. Melyik folyóiratnál. Ugyanígy nem mindegy, ki melyik napilapba ír.
- Én még tudom tartani magam.
- A Pesti Híreknél? A vad bolsik között? Akik most fölfedezték magukban a nemzetit?
- Ott volt hely, amikor átjöttem.
- És ha a Völkischer Beobachternél van hely, akkor meg odamész.
- Nem ismertem itt a viszonyokat.

(Részlet a *Mandulafecske* című regényből)

- Akkor előbb tájékozódni kell.
- Viszont rögtön meg kellett élnem. Én is azok közé tartozom, akikkel ezen a filmhéten szolidaritást vállalsz. A menekültáradat egy menekültje vagyok. Aminek a filmjeihez döbbsen csápolok itt, hogy hű, de megrendítő.
- Te egy jobboldali nacionalista vagy. Nem menekült. Veled én nem vállalom szolidaritást. Jössz a szarból és megérkeztél a szarba. Persze! Otthon, a titói kábítás Jugoszláviájában nagy házaitok voltak, nagy autókkal. Rendesen ki voltatok fizetve, hogy tartsátok a pofátokat. Csak semmi vajdasági vérengzés, ugye? A nagy avantgárd alku. Itt Budapesten meg szar albérletekben nyúglódtok.
- A rendszerváltás hozta, hogy van jobboldal. Hogy jobboldali lapok is vannak. Az miért ördögtől való?
- Magyarországon a jobboldalnak nincs üzenete.
- Ha majd manipulálni kezdik azt is, amit én csinálok, veszem a kabátom, a kalapom, és eljövök.
- Csak nincs hova.
- És ha akkor adom ezt a kéziratot, amikor átjöttem, akkor is visszaadjátok? A szerkesztőség csöndben van. Öntik a sörüket. Dolnai folytatja:
- Én meg is értelek téged. Átjöttél Suboticáról, és menni kellett valahova. Vajdmagyok tenger nélkül. Megy a kiszorítódsi, aminek a szerbek a haszonélvezői. Itt meg nem tudtál hova beszorulni. Se tenger, se posztó. Igaz?
- A cikkem jó. Nem az számít?
- Nem az számít.
- Hát mi?
- Hogy nem akartok semmit. Már most látszik, hogy a horvátok, a bosnyákok, a szlovének, az albánok, még a macedónok is, mind el fogják érni, amit akarnak. Önállóak lesznek. Csak ti nem fogtok elérni semmit. Nagy üres táskákkal pucoltok át hozzánk. Jöttök sztrájktrőnek. És innen szidjátok az otthon maradt szabadkai meg újvidéki haverokat, akik közé tartoztatok. Hogy megalapoztátok az itteni megélhetést. Van belőled egy tucat, Hídi Józsi. Száztizenkettő! Ezerszáztizenkettő.
- Még tegyél rá.
- Tegyek? Akkor figyelj! Maradsz a Pesti Híreknél. Beszélni tanítod a turulmadarat. Hunnorrrka vaggyok! Maggorrrka vaggyok! Palma de Magorka. Az a te szigeted, ott az őshaza. Oda húzzál el! Idepisálok, eddig tart Magyarország. Láttad itt egy filmben az előbb Radovan Karadžić mellett Eduard Limonovot! Orosz író, very famous, very famous, így mutatta be Karadžić a katonáinak. Akik odaengedték a géppuskához. Úgy kapott rá a híres író a fényes, fekete géppuskára, mint tyúk a takonyra. És nyomta az elsütőbillentyűt. Kapd be, Szarajevó! Megküldte őket rendesen. Nesztek! A te seggedbe is, Subotica. Bocsánat, Szabadka. Nem akartam a nemzeti érzéseidbe taposni. Hát valahogy így kell harcolni, Hídi Józsi. Ahogy a Limonov. Csak ezért mondtam el. Tudsz te angolul?
- Tudok. Vegyetek oda a külpolitikai rovatba.
- A tabloidok némán bámulnak a poharukba.
- Miért? Jó vagyok. Nem?
- Csöngetnek. Az előadás a filmvásznon megy tovább.